

ESEMÉNYNAPTÁR

1925 december 5-én, harminc évvel ezelőtt halt meg REYMONT, WLADISLAW, a századforduló Lengyelországának legnagyobb írója. Legfontosabb és legismertebb műve a *Parasztok*, amely hiányosságai ellenére is jelentős helyet tölt be a lengyel irodalomban. Reymontot külföldön is értékelték, a *Parasztokért* Nobel-díjat kapott. A lengyel paraszti élet realiztikus megörökítésének vágya ösztönözte Reymontot ennek a műnek a megírására. Emellett, ha bizonyos egyoldalúsággal is, de sikerült megalkotnia a lengyel társadalom képét az imperialista korszakba való átmenet korában.

Reymont, Wladyslaw: Parasztok. (Ford.: Tomcsányi János, elősz. írta: Kovács Endre.) Bp. 1955. I—II., 498, 592 old.

1875 december 10-én, nyolcvan évvel ezelőtt halt meg TOLDY FERENC, „a magyar irodalomtörténetírás atyja”. Toldy életműve nélkül még sokáig gyermekcipőben járt volna a magyar irodalomtörténetírás, sok minden később valósult volna meg és igen sok érték nem bontakozott volna ki úgy, mint ahogyan az ő nyomán kibontakozhatott. Német—magyar szótárt szerkesztett, nyelvelméleteket és nyelvtudományi munkákat adott ki, folyóiratokat és antológiákat szerkesztett, felfedezett és kiadott régi írókat és sajtó alá rendezte az újak műveit. Szinte az egész régi magyar irodalmat ő rendszerezte tudományos színvonalon. Lelke volt a Tudományos Akadémiának, ő alapította a Kisfaludy Társaságot, amely fontos szerepet játszott az akkori élő irodalom fejlesztésében, ő volt a magyar irodalom történetének első egyetemi professzora. Az ő szemében az irodalomtörténet nemcsak kutatási tárgy volt, hanem a hazafiasságra nevelés egyik eszköze. A Bach korszakban, amikor az elnyomás elhallgattatta a művészeket és írókat, Toldy Ferenc nagyobb aktivitással dolgozott, mint valaha.

Toldy Ferenc: Összegyűjtött munkái. Bp. 1868—72. —: **A magyar költészet kézikönyve.** Bp. 1876. I—V. —: **A magyar nemzeti irodalom története.** Bp. 1878. (4. kiadás.) 404 old.
Tolnai Gábor: Toldy Ferenc. (Szabad Nép 1955. VIII. 13. 4. oldal.)

1875 december 22-én, nyolcvan évvel ezelőtt meghalt KEMÉNY ZSIGMOND író, aki az önkényuralom íróinak sorából korfestő és jellemábrázoló tehetségével emelkedik ki; Kemény továbbfejlesztette az alig megindult történelmi regényt. Kemény, annak ellenére, hogy kitűnő korrajzokat adott — csaknem teljesen figyelmen kívül hagyta a társadalmi kérdéseket műveiben. Pessimista világnézetű író, aki az életet tragikusnak és reménytelennek látja. Egyik hőse számára sincs megoldás, vagy kiút, a jövő fejlődés távlatla sehol sem mutatkozik, az ember és a világ között „végzetszerű” ellentét van. Művészi szempontból Kemény művei fejlődést jelentenek: felismerte a lélekrajz fontosságát és ezt állítja regényeinek középpontjába. Kitűnően ábrázolja regényalakjainak testi-lelki vonásait. Regényeinek szerkezete is hibátlan és művészi. A cselekményt nem külsőséges kalandokra — hanem alakjainak jellemére építi és így minden mozzanatot logikusan megindokol. Mivel ellenezte a népi irányzatot, nem is lett soha igazán népszerű, mert regényeinek nyelve elavult, dagályos, telve magyartalan új szavakkal; nem alkalmazta Petőfi és Arany stílus-forradalmának eszközeit.

Kemény Zsigmond: Összes művei. Bp. 1914. Franklin. I—II. 430, 324 old. —: **Zord idő.** Rövidített kiadás.) Bp. 1948. Püski. 127 oldal.

Magyar irodalomtörténet. Bp. (é. n.) II. 285—288. oldal.

1945 december 28-án, tíz évvel ezelőtt halt meg DREISER, THEODORE, a nagy amerikai regényíró. Dreiser élete és működése egyenesvonalú fejlődést mutat: művei mind erősebb vádiratok az imperialista Amerika ellen. Társadalomkritikája hosszú ideig csak ösztönös: hősei elbuknak, mert a fennálló körülmények között el kell bukniok, de az író nem lát kiutat a reménytelenségből és elnyomásból. Dreiser műveit egész életpályáján keresztül üldözték, betiltották, vagy be akarták tiltani, az író elhallgattatták egy időre, de végképpen nem sikerült elhallgattatni; szélessodrú, a valóságot szinte klinikai pontossággal megelevenítő művei, különösen világsikerű regénye, az *Amerikai tragédia*, százezreket rázott fel közönyükből, százezreket készítetett gondolkodásra és valami új, valami jobbnak a keresésére. Az *Amerikai tragédia* hatalmas vádirat a kapitalizmus ellen, amely az igazi életet és tartalmat kiszívja az emberekből és rettenetes helyzetekbe sodorja őket. Dreiser utolsó éveit politikai aktivitásban töltötte el: érzelmileg és értelmileg egyre közelebb került a Szovjetunióhoz és 1945-ben belépett az Egyesült Államok Kommunista Pártjába.

Dreiser, Theodor: Amerikai tragédia. (Ford.: Németh Andor.) Bp. 1952. Szépirodalmi. I., II. 416, 335 oldal. —: **Omló bástya.** (Ford. Szinnai Tivadar.) Bp. 1950. Dante. 256 old. —: **A dollár uralma alatt.** (Ford. Gábor György.) Bp. 1951. Szépirodalmi. 176 old.

Vajda Pál